

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr 26. ANUL XIII.

Telegrafulu este de doua ori pe septe-
man: joia si Duminec'a. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la espeditura
oiei pe afara la c. r. poste, cu bani
ga' prin scrisori francate, adresate
catra espeditura. Pretiulu prenumeratiu-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
car' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu an
8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princip. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu cu litero
mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si
pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiu, in 113 Apriliu 1865.

Meditațiuni asupra trebei banesci și monasti- resci, ce compete părții române din fondurile și monastirile Metropoliei Carlovitene, carea eră comuna a Românilor și Serbilor.

(Continuare și capetu din nr. 22, 23, 24 și 25.)

Altmintea se are lucrulu cu fundatiunile acelea, cari din par-
tea fondatorilor lor se 'nfintieza pentru anumite scopuri spe-
ciale, precum d. e. fundatiunea de stipendii a lui Sav'a Tökölly
pentru studinti serbesci, fundatiunea Archimandritului Zelic
pentru ajutorirea tinerilor din Dalmati'a s. a. Dincontra din
fundatiunea alumneala a fericitului Archiepiscopu și Mitropo-
litu Stratimirovic, încatu o cunosc eu din praxa, se potu
impartasi și alti tineri, cari nu sunt de nationalitate serbés-
ca, — ceeace s'a si 'ntemplatu cu mai multi tineri români.
Asemenea caracteru confessiunalu are si fundatiunea facuta
acum doi ani de reposatulu negociatoru Ioann Trandafiriu din
Neoplant'a, din carea dupa voi'a lui din urma, de mi-aducu
aminte bine, vinu a se ajutori 4 tineri români de religiunea
nostra din Tranni'a—câci fundatorulu a fostu Transsilvanu—
și inca și câti-va tineri serbi. Asemenea caracteru confes-
sionalu are, dupa parerea mea, și fundatiunea Archiepiscopului și
Mitropolitului Moise Putnicu, care testă unu capitalu de 6000 fl.,
spre a se ajutori dintr'ensulu 4 studinti seraci de religiunea lui.
Si fiindca densulu a fostu Mitropolitulu intregi natiuni serbesci
și romanesci: pentru aceea credu, ca dupa bas'a confessiu-
nala a acestui testamentu sa se impartasiésca și tineri seraci
români de religiunea fundatorului din beneficiulu acestei fun-
datiuni.

O ordinatiune a Guvernului c. r. din an. 1852 credu ca
va contribui multu la diiucidarea obiectelor nostre de di,
care decide asupra pretensiunilor de proprietate, ce de o
parte le facea comun'a bisericésca serbésca, de alta parte cea
romanésca din Aradu la biseric'a catedrala de acolo a S. Ioann,
precum și la scôla; cea ordinatiune dice din cuventu in eu-
ventu, precum urméza: „Locoteninti'a c. r. pentru Ungari'a
câtra venerabilulu Consistoriu gr. or. la Aradu. Nr. 2496. In
urm'a cercetârilor, ce s'au facutu in privinti'a pretensiunilor
de proprietate, ce le face de o parte comun'a bisericésca ser-
bésca, de alta parte cea romanésca din Aradu la biseric'a ca-
tedrala de acolo a S. Ioann și a scôlei, nu 'ncepe nici o 'n-
doiéla, ca atâtu in biseric'a S. Ioann Botezatorului, câtu si intru
a sântului Petru și Pavelu dupa recunoscut'a trebuintia a cre-
dinciosilor, la slujb'a ddieésca s'au intrebuintiatu amendoué
limbile, atâtu cea romanésca, câtu și cea serbésca.

In privinti'a acést'a s'a facutu antaia-data o schimbare
in biseric'a S. Petru și Pavelu, eschidiendu-se dintr'ens'a la
servitiulu ddieescu limb'a romanésca și facendu-se acel'a nu-
mai in cea serbésca; acést'a impregiarare a datu ansa, cá pen-
tru de a satisface trebuintiei credinciosilor de ritulu gr. neu-
nitu, cari nu cunosc limb'a serbésca, in biseric'a S. Ioann la
servitiulu dumnedieescu incepù a se 'ntrebuintia numai limb'a
româna.

Dar fiindu unu ce sigur, ca zidirea bisericelor, atâtu a
unei'a câtu si ale celelalte nu s'a facutu spre scopulu limbii
sêu nationalitâti cestei'a sêu celei'a, ci pentru preamarirea
lui Domnedieu și folosulu sufletescu alu credinciosilor gr.
or. preste totu; mai departe fiindca legislatiunea austriaca nu
cunosee nici o biserică separata romanésca ori serbésca gr.
or., ci prin privilegiile date se impartasiescu tuturoru credin-
ciosilor gr. or. fără deosebire de origine aceleasi drepturi;
in fine fiindca zidirile bisericesci nu sunt proprietatea con-
tributorilor singulari, ci a societâti bisericesci intregi: de
aceea pretensiunile aduse inainte de Serbi cá si de Români
la intrebuintiarea eschisiva a bisericelor numite sunt de o
potriva neadmissibile și necuviincioase.

Dar dupace frecările escate nu se potura complană pe

calea păcei, pentru carea s'aru fi potrivit cu deosebire: de
aceea ministeriulu c. r. de cultu și invetiamentu, spre a aperi
egalitatea tuturor cetatienilor statului inaintea legi, s'au a-
flatu indemnata a decide prin emissulu din 31 Ianuariu 1852
2483
170, ca de vre-o pretensiune a ambelor nationalități asu-
pr'a unei părți separate din averea bisericésca nu pôte fi vorb'a.

De altmintea, fiindca pentru trebuintiile bisericesci ale
ambelor nationalități fără privire la numerulu capetelor lor
trebuie sa se pôte grija de o potriva, și fiindca datin'a de
pân'acum, dupa carea in urm'a dispositiunilor Locotenintiei
c. r. ungare, in biseric'a St. Petru și Pavelu se aprobă in-
trebuintiarea limbii serbesci, și in biseric'a St. Ioann Boteza-
torului intrebuintiarea limbii romanesci, corespunde la multamirea
acestei trebuintie: de aceea nu este cauza a delatură prax'a a-
cést'a in privinti'a sevarsirei slujbei ddieesci.

Déca insa, continuandu-se frecările, aru fi de lipsa a se
face vre-o schimbare, și acést'a s'aru recomanda și din partea
capului diecesei, atunci nu va remane alt'a de facutu, decâtu
a restitui usulu de mai nainte și a reintroduce in amendoua
bisericele numite intrebuintiarea amendouor limbilor la ser-
vitiulu dumnedieescu. Acést'a inalta dispositiune ministeriala
etc. Bud'a in 18 Martiu 1852. De la Motte m. p.

Câtu in fine pentru positiunea in statu a bisericei nô-
stre, nu este indoiéla, ca positiunea ei de statu in Ungari'a
nu s'a statoritu cu privire la vreun'a nationalitate, ci cu pri-
vire la toti credinciosii ei fără deosebire de nationalitate
prin art. 27 din anulu 1791; câci acolo se dice espressu:

„Sua Regia Apostolica Majestas Sacratissima elementer
adnuere dignatur, ut græci ritus non uniti Regni incolæ in
Regno hoc jure Civitatis donati, sublatis in contrarium sanc-
tis legibus, in quantum hæ ad græci ritus non unitos se re-
ferunt, adinstar aliorum regnicolarum acquirendorum et possi-
dendorum bonorum ac gerendorum officiorum capaces in regno
Hungariæ partibusque adnexis sint. — Juribusque ceteroquin
Regiæ Majestatis circa negotia Cleri, ecclesiæ, religionis, cujus
exercitium plene ipsis liberum erit, fundationum, studiorum, ac
juventutis educationis, non minus privilegiorum ipsorum, quæ
fundamenti Regni constitutioni non adversantur, prout Maje-
stas Sacratissima a gloriosæ memoriæ Majoribus suis accepit,
ita etiam atefatæ Regiæ Majestati porro quoque in salvo relictis.“

La obiectarea, ce s'aru poté face, ca dupace in acést'a
lege a tierei se amintescu privilegiile, și prin acestea se
intielegu cele date natiunei serbesci, natiunea serbésca și
din punctu de vedere alu dreptului de statu a ramasu in pre-
rogativulu seu bisericescu fatia cu natiunea româna, eu ob-
servu, ca din impregiarările faptice aduse de mine in acestu
tractatu se arata contrariulu, și ca obiectiunea de susu cuprinde
numai in form'a dinafara, dar nu si in realitate o motivare. D. e. unu
congressu nationalu serbescu se conchiamă pentru alegerea unui
Archiepiscopu, și totusi se alesera pentru elu și deputati de
nationalitate româna, fără 'ndoiéla din caus'a positiunei lor
egale cu Serbii in biserică, cari deputati români aveau acé-
lasi dreptu cá si deputatii serbi, cu acea restringere numai,
ca Archiepiscopulu, care apoi eră Mitropolitu atâtu alu na-
tiunei serbesci câtu si alu celei romanesci, trebui sa fia de
nationalitate serbésca.

Avendu eu convictiunea aceea, ca obiectulu ce stă la or-
dinea dilei, din punctulu de vedere ce resulta din natur'a lui,
l'amu desfasiuratu de ajunsu, si amu pertractatu obiectulu ce-
stiunatu cu cuvinte chiare, cu fric'a lui Domnedieu și cu strinsa
respectare a unitâti bisericei nostre, ce o marturisescu Serbi
și Români ortodoxi din provinciile c. r. austriace, incheiu
espositiunea mea cu ferbintea dorintia, cá Domnedieu atotpo-
tintele sa ne dea tuturoru, Archipastorilor și crestinilor nô-
stri, darulu seu, cá in iubire crestinésca și concordia fratiésca
sa deslegămu si problem'a presiate, precum in sinodulu anulu
treccutu cu iubire crestinésca și concordia fratiésca amu desfa-

cutu problem'a statoriei principiului pentru înființarea unei Metropolii românești, coordonate cu cea serbăscă, că urmandu astfelu sa pastrăm unitatea santei noastre maice biserici că celu mai pretiosu alu nostru odoru, și că și in biserica și afara de biserica și de viața noastră bisericăscă sa dăm dovă, ca ori ce obiectu bisericăscu scim și voim a-lu tractă in spiritulu lui propriu, ca in fine scim și voim a sustine legatur'a cea nedeslegabilă a iubirei creștinești și a concordiei fratiesci, că cu unu sufletu sa marturisim pre Tatalu și pre Fiulu și pre sântulu Duchu, Treimea cea de o ființă și nedespartită.

Dela Senatulul imperialu.

Continuăm astadi desbaterea asupr'a bugetulu transsilvanu in sedința casei ablegatiloru din 31 Martiu.

11) **Consiliari de școală**, cu totulu 5,570 f.
(cu 210 f. mai multu decâtu in an. tr. pentru înaintarea în lăfa a unui consiliaru.)

12) **Contingente din partea statulu spre scopuri școlare**, cu totulu 2,628 f.
(cu 2,481 f. mai multu decâtu in an. tr. in urm'a dotărei mai bune a învătătoriloru normali din Blasiu cu 635 f. și a clădirei la norm'a din Belgradu cu 2000 f.)

13) **Fundațiuni și contingente spre scopuri de instrucțiune** cu totulu — — — — 160,391 f.

(cu 36,194 f. mai multu decâtu in a. tr. Spesele se urca între altele prin 1500 f. pentru docinți privati români la academi'a c. r. de drepturi din Sabiu, și prin 3000 f. pentru înființarea și dotarea unui institutu de Pedagogia in Blasiu.)

14) **Administratiunea justiției**, cu totulu 722,757 f.

(cu 68,788 f. mai multu decâtu in an. tr.)

15) **Gendarmeria**, cu totulu 476,316 f.
(cu 22,727 f. mai multu decâtu in anulu trecut.)

B. Acoperirea.

1. **Oficiile administrative**; din imprumutulu de 10,000 f. datu comunei Gurariului rat'a cea d'antăiu 1000f.

2. **Institute de pedepsă**, cu totulu 2,903 f.
(cu 5167 f. mai puțin decâtu in anulu trecut.)

3. **Clădirea de drumuri**, cu totulu 2700 f.
(cu 436 f. mai multu decâtu in anulu trecut.)

4. **Clădiri de apă** cu totulu 60 f.
(cu 50 f. mai multu decâtu in an. trecut.)

5. **Prisosuri din fondulu studiiloru** cu totulu — — — — 1721 f.

(cu 620 f. mai multu decâtu in anulu trecut.)

6. **Fundațiuni și contingente la institutele de studii** 1944 f.

7. **Contingente dela fondulu pentru desărcinarea pământulu** cu totulu 79,375 f.

La desbaterea generală sunt inscriși Cav. de Puscariu, Cav. de Alduleanu și Teutsch contr'a propuneriloru comitetulu, Schuler—Libloy pentru acelea.

Cav. de Puscariu combate scadiamintele facute de comitetu la bugetulu Cancelariei aulice tranne.

„Comitetulu, dice elu, recerinti'a totală pentru Cancelari'a aulică tranna in summa de 3,543,191 fl. o afla preamare, căci pe lângă anul trecut e crescută cu 10%, ear pe lângă an. 1862 cu 21% și căci spesele din estu anu pentru Cancelari'a aulică tranna fatia cu ale altoru tieri sunt foarte mari. Déca partea din urma a acestui assertu este esactă, voi cercă și voi documentă infatisiandu cifrele, ear câtu pentru partea antăi'a a assertulu, ca bugetulu Cancelariei aulice tranne este in necurmata creștere, e adevăratu; inșă trebuie sa se scia apretiu și causele acestei creșteri. Regimulu tranu din an. 1861, in nesuini'tă sea de a reduce tôte la an. 1847, între altele a cercatu a restitui institutiunile cele vechi municipale cu tôte consecințele lor, cu lefile etc. Deci, domniloru, sa fia ore cine-va in acestu senatu imperialu de parerea aceea, ca in Transsilvani'a trebuie reduse tôte la an. 1847, me 'ndoiescu foarte; pôte nu atât in interesulu finantieloru tranne, câtu alu celoru imperiale. Căci déca s'aru reduce tôte la an. 1847, atunci și finantiile generale austriace in locul celoru 15 mill., ce curgu acum din Tranni'a, aru primi pôte 3—4 mill. Ear de atunci, domniloru, timpurile s'au schimbatu. Noi vomu asemenea institutiuni cu Domni'a Văștră, dar pretindemu și asemenea recerintie. Guvernulu de acum a trebuit sa mărească cu 'ncetulu lefile cele mici, provenite din reducerea la an. 1847, — ceea ce au și facutu din anu in anu. Dar lefile acestea inca cu multu n'au ajunsu acolo, ba pôte in unele privintie nici la catimea jumătate, decum sunt in tierile dincóce de Lait'a. Apoi trecendu la motivele comitetulu, afla, ca acel'a a micșoratu unele spese, căci n'aru veni a se acoperi din mijlócele imperiulu, ci dintr'ale tieriei, precum d. e. 100,000

fl. pentru diet'a tranna, pentru cari comitetulu crede, ca ne-amu poté multiam cam cu 30,000 fl. „E cunoscutu de comunu, ca Mai. Sea Imperatulu, Principele nostru prin diplom'a din Octobru și patent'a din Februaru a restauratu constitutiunea cea vechia tranna, cu rezervarea aceloru afaceri comune, ce le pertractăm aici in Senatulul imperialu. Prin urmare tiér'a Tranni'a are dieta propria cu sfer'a de activitate a Senatulu imperialu redusu. Pân'acum celu puțin inca n'amu avut nici o dieta că cele provinciale din Bucovin'a, Stfri'a etc. Candu vomu simți necesitate a unei atari diete, atunci de siguru nu vomu pretinde pentru ea mijlócele imperiulu. De astadata, domniloru, este adunată in Tranni'a o dieta cu competinți'a, cu sfer'a de activitate a senatulu imperialu redusu, și de aceea avem cauza a pretinde spesele acestei diete, precum se și intempla, din mijlócele imperiulu.“ Adevăratu, ni se va obiectă, ca Tranni'a nu e asiă mare că teritoriulu Senatulu imperialu redusu. Acést'a e adevăratu, dar noi nici ca pretindemu, nici ca luăm atâtea spese că Senatulu imperialu redusu. Și déca cum-va in proporțiune pretindemu pentru diet'a noastră spese mai mari, apoi sa se considere, ca pôte tierile dincóce de Lait'a iarasi au alte institutiuni, care pretindu spese mai mari, și care pôte ca noi nu le avem de locu. De altmintrea voi ilustra acéstă proporțiune inca și prin alte exemple: Dóne preture (Bezirksämter), un'a cu 2—3 miluri □ cu 5000 suflete, alt'a cu 20 mile □ și 30—40,000 suflete, cari ambe costau totu atât'a. Se va dice, ca la un'a sunt mai puțin amployati etc.; dar in asemenea mesura Tranni'a are și mai puțin deputati dietali. — Tranni'a a luat asupră-si tôte sarcinile imperiulu, precum unele din datoriele de statu, din subvențiuni s. a. Prin urmare și imperiulu se cuvine sa pörte servitutile constituționale ale Tranniei. De altmintrea cestiunea acést'a nu se pôte pertractă cu pripire și numai asiă ex incidenti; pôte se va desbata in Pest'a, in Zagrabia și analogu și in Tranni'a. Elu (Puscariu) nu e de parerea colegulu seu Baritiu, ca ablegatii tranni din Senatulul imp. se afla acolo numai ad hoc, *) din contra trebuie sa declare, ca acei'a au venit in modu definitivu, cu deplin'a convicțiune și speranția, ca și pe venitoriu voru remané aici cu statornicia; dar acést'a nu 'mpedeca, că sa nu se venture cestiunile acestea și in dietele aceloru tieri și sa se resolve in contielegere cu corón'a și cu Senatulu imperialu; dar a aduce asiă ex incidenti o hotarire, ca Senatulu imp. redusu, adica diet'a Tranniei, provediutu numai cu 26 deputati, ajunge, aceea crede ca nu se pôte sustine și afirmă numai asiă.—Totu asiă se are lucrulu și fatia cu spesele pentru cărțile funduare (Grundbücher). Afacerea acést'a este o afacere juridică, și déca justiti'a in tóta monarchi'a se platesce din mijlócele imperiulu, pentru aceea e cu dreptulu, că și cărțile funduare tranne sa se sustina din spesele statulu. „Dintr'alte domni mei—continua oratorulu, ce s'aru reflectă, candu și diet'a tranna aru adoptă principiulu statoritu de comitetulu finantialu, că sa nu se chiețuască cu nimicu mai multu, decum sunt veniturile? Tranni'a aru dice: Noi tôte veniturile tieriei noastre vi le-amu datu vóbe, și n'avemu, de unde sa platimu cele 60,000 pentru cărțile hotareloru, nu dăm cele 60,000; adevăratu ca atunci nu vomu avé cărți de hotaru, nu vomu avé creditu, nu vomu avé ocaziune a face detorii, tiér'a pôte ca se va seraci. Dar ore patimí-va numai tiér'a, ear imperiulu nu va patimí nimicu, acést'a e o 'ntrebare, la carea pôte sa-si raspunda ori cine. Nu vomu dá cele 60,000 f., dar imperiulu nu va primi de 3, 4, 5 ori câte 60,000 f. taxe de transscriere, și apoi, domniloru, e rea economi'a aceea, candu cine-va nu dá unu florinu, care l'aru recastigá impatratu, incincitu, ba pôte indiecitu. De aceea credu, ca spesele pentru cărțile funduare la tóta 'ntemplantia inca trebuie sa le pörte finantiile imperiale.“ — Déca dietele și spesele de caletorii ale amployatiloru tranni comitetulu le afla prea mari, apoi nu trebuie uitatu, câtu de mici sunt lefile amployatiloru tranni pe lângă ale celoru din tierile germano-slavice. — Déca sunt in Tranni'a dóne tribunale apelative, in locu de unulu, apoi relele acestea sunt și pe airea, Tranni'a tocmai acum va sa introduca institutiuni noué, de aceea scadiamintele din bugetu nu trebuie sa fia prea mari. Din tôte acestea trage conclusiunea, ca comitetulu fin. a stersu preamultu din bugetulu tranu; căci tocmai candu aru fi adevărate tôte aserțele acestui comitetu, totusi nu s'aru poté sterge făr 200,000, pe candu comitetulu a stersu 400,000, va sa dica: a stersu numai dupa volnicia; ba tôte stergerile la olalta suie la 1 mill. Ear câtu pentru spesele gendarmeriei, in tierile dincóce de Lait'a acelea facu aprópe la 2 mill., va sa dica 4% din bugetulu întregi administratiuni politice și justitiare, pe candu in Tranni'a facu 20%, (pentruca gendarmeri'a in Tran-

*) In adevăru unu assertu enigmaticu din partea dlui Baritiu, dupace diet'a transsilvană au inarticulat diplom'a și patent'a! Red.

ni'a este la fruntariulu monarhiei).— In sfarsitu Tranni'a are unu contingentu din fondulu tieriei de 69,000 f. in favoarea justitiei, si inca cate-va contingente mai mici; acest'a cu totulu face la 880,000 f., si acest'a este scadiamentulu celu adeveratu, prin urmare pentru administratiunea politica si justitiaria in Tranni'a mai remanu $2\frac{1}{2}$ mill. —

„Cunoscendu asiá dara, domniloru, adeverat'a cifra a bugetului, ce o-a 'ncuviintiatu comitetulu pentru Tranni'a, este tempulu a reveni la partea I. a motivului principalu, ce l'au adusu comitetulu, care dice, „ca spesele de pân'acum pentru Cancelari'a aulica tranna fatia cu spesele din alte provincie suntu forte mari.“ Domniloru, acest'a nu e esactu; vomu cercetá cu cifrele a mâna. Eu mi-amu luat dreptu basa datele oficióse statistice din an. 1864, si amu calculatu, ca tierile dincóce de Lait'a cu vre-o 5653 miluri □ tragu din finantiele imperiului pentru administratiunea justitiaria si politica dotatiune camu de 6% pentru milulu □; Tranni'a are numai 954 miluri □ si 2 mil. suflete, prin urmare la noi vinu pe 1 milu □ numai cam 2%. Dar se va dice, ca sa se iee in consideratiune numerulu proportionalu alu populatiunei; eu la acest'a respundu, ca tierile dincóce de Lait'a au 20 mill. locuitori si pretindu pentru justitia si administratiune 40 mill., va sa dica vinu cate 2 fl. pe capu. Tranni'a are doue milliône suflete, si precum amu argumentatu pretinde pentru administratiunea politica si justitiaria in adeveru numai $2\frac{1}{2}$ mill.; va sa dica, la noi sa vinu din finantiele tieriei cate 1 f. 25 xr. pe capu adeca cu 75 xr. mai putinu decâtu dincóce de Lait'a. Dar mi se va obiectá, ca aici suntu dările mai mari; acest'a in sa inca nu e adeveratu. Tierile dincóce de Lait'a platescu contributiune directa 35 mill., va sa dica 1 f. 75 xr. pe capu; Tranni'a platescu contributiune directa $5\frac{1}{2}$ mill., si asiá sa vinu pe capu 2 f. 75 xr., prin urmare cu 1 f. mai multu pe capu. Totu in acésta proportiune suntu si contributiunile indirecte si celelalte venituri ale tieriei. Mi se va dice mai departe: Scadiamintele la voi suntu mai mici decâtu la noi. Domniloru, la dotatiunile dincóce de Lait'a ati scadiatu numai 5%, pe-candu scadiamentulu la Tranni'a face cam 11%, si deca se va considerá, ca dotatiunea in sine dela inceputu e preamica, atunci scadiamentulu realu se póte lua cu 16%.

De aceea credu ca amu argumentatu, ca motivele, dupa cari a urmatu comitetulu la scadiamintele din bugetulu Cancelariiei aulice tranne, nu suntu justificate. Amu documentatu, ca Tranni'a si din alaturarea cifreloru venituriloru si speselor este nedreptatita, si me 'ntrebu singuru pre mine: ce póte fi caus'a, de comitetulu a facutu in dotatiunea tranna scadiaminte atátu de insemnate? Eu nu potu aflá nici o cauza. Adeveratu ca amu cititu in jurnale, si si aici in Senatul imp. s'au atinsu încátu-va, ca unii nu suntu multiamiti cu condu-it'a (portarea) Transsilvaniloru. Insa, domniloru, eu o privescu acest'a cá unu fenomenu trecatoriu; pentruca speru si sum convinsu, ca in parlamentulu austriacu libertatea opinianiloru totdeun'a se va considerá si se va respectá.

Domniloru! Fiindca dupa propunerile comitetului totu scadiamentulu in bugetu face cam 25 mill., de aceea la recerinti'a totala de 500 mill. scadiamentulu mediu este cam de 5%. Nu potu a nu recunósce necesitatea, ca la crutiári trebuie sa conferimu si noi ce-va; dar mai multu, decâtu concedeti Domni'a vóstra, Domniloru, a Vi se sterge din bugetu, nici noi nu potemu concede a se sterge din bugetulu nostru. Noi nu potemu lasá, cá din bugetele celorlalte tieri sa se stérgea d'abiá 5%, ear dintr'alu nostru 11% si resp. 16%. De aceea voiu votá contr'a propunerii comitetului si-mi rezervu a votá pentru scadiaminte moderate, ce nu trecu peste 5%. (Bravo! Bravo! in drept'a.)

Schuler—Libloy vorbesce preste totu pentru propunerea comitetului. Dupace atinge starea politica interna a statului, obiectéza apoi la unele positiuni, dar combate cu deosebire doue positiuni, care densulu crede ca nu s'au stersu si ca trebuie sa se stérgea, de-si nu in anulu acest'a, dar negresitu in anulu venitoriu, si aici numera antái comisiariatulu tieriei, care in adeveru n'are nimicu de lucru, judecatori'a de pedépsa din Vasiarheiu, si in fine abusu cu diurnele amplotiloru.

Gull vorbesce preste totu contr'a propunerii comitetului.

In sie dinti'a din 1 Aprile au mailatu cuventulu in obiectulu acest'a Vice-Cancelariulu Br. Reichenstein, Cavalerulu de Alduleanu si Dr. Teutsch. Dar neajungendu-ne spatiulu, vomu referi despre ele in numerulu urmatoriu.

Adress'a

Protopopiatului greco-orientatu alu Muresiu-Vásárhely-iului

cátra Esc. Sea P. S. D. Andreiu Br. de Siagun'a, la radicarea P. S. S. la demnitatea de Metropolitu.

Escellentia Dómne Archiepiscópe si Metropolitu!

Literile circularie din 25 Decembre a. tr. cu Nr. 3. ale Escellentiei Vóstre, ne dede ocaziune de a ne aduná in acestu Sinodu protopresbiteriale, dupa dispositiunile canónelor bisericeie ecumenice, spre a ne consvatui asupr'a aceluasi. Inainte de tóte conformandu-ne psalm. 9. 2-3. celebraramu sant'a liturgia, ne marturisiram Domnului, cantaramu numele celui pré'naltu, si dupa chiamarea santului duchu, ne constituiram in Sinodu. Dupa aceea luandu pomenitul circulariu in desbatere speciala, si totdeodata si seriósá, cu unanimitate amu hotaritu a lua cuprinsulu aceluasi, si anume: restaurarea metropoliei române pentru toti Românii transsilvani, banatieni si ungureni de religiunea gr. orientala, si denumirea Escellentiei Vóstre de Archiepiscopu si Mitropolitu alu aceleiasi, spre cunoscintia imbucuratoriá, si a aduce Escellentiei Vóstre intim'a nóstra multiamita gratulatoriá, si umilit'a devotiune.

Escellentia! noi suntemu petrunsi de insemnatatea actului celui mare de gratia, de care se impartasi bisericea nóstra, in urm'a pré'naltei sentintie din 24 Decembre a. 1864. a Maiestatei Sele cesaro regie apostolice, Imperatorulu si Domnului nostru Franciscu Iosifu I.

Insemnatatea acestui actu de un'a parte ne adstrinse sa ne folosimu de institutiunea bisericeie nóstre, de a tiné adunári tractuali in obiecte grave, si a dá espressioni viia despre consentimentulu nostru asupr'a acestui actu de gratia imperatésca — de alta parte iarasi nesuintiele si adoperatiunile Escellentiei Vóstre, depuse intru de a reasiedia bisericea romána orientala pe fundamentulu canónelor bisericeie ecumenice, intru de a o coroná cu demnitatea sea primitiva metropolitana, intru de a o intári in cuventulu adeverului, ne deobligara a nu trece in tacere preste acésta di de re'nviere; ci a Ve aduce cu cuvenita solenitate, cea mai intima a nóstra multiamita si profund'a nóstra devotiune.

Escellentia! e constatatu, ca bisericea romána orientala a invinsu idololatri'a inca in primii seculi ai crestinismului, si a reesitu triumfatoriá si in tierile aceste, botediandu si convingendu despre eternulu adeveru alu evangheliei lui Christosu, chiaru si popórele barbare inundante—si asiá a devenitu a fi infloritóre avendu Metropolitii si Episcopii sei in cursu de mai multe sute de ani—e cunoscutu iarasi, ca in seculii din urma, immultindu-se inimicii deveni a fi gonita si despoiata de averile sale! sub gón'a eii ne-amu nascutu! si intre dorerile eii amu crescutu, e de prisosu dara a mai insirá, si enumerá tóte calamitátile eii, si injuriile casionate de inimicii eii, pentru ca ni-su cunoscute, si reulu urmatu din ele se va aretá inca intr'unu tempu lungu fiiloru sei.

In acésta biserica multu cercata, lipsita de capulu si Metropolitulu seu mai multu de unu seculu si jumetate; V'a transmisu providenti'a, dupa sfaturile sale cele ne ajunse de mintea omenésca, spre a fi intr'ens'a geniu inuitoriu de viétia—Din inspirarea Duchului santu ati fostu Escellentia alesu de Episcopu in eparchi'a transsilvana, in sinodulu tinutu la anulu 1847 in Turd'a; si denumiti de Maiestate!

Escellentia! ni cu nepotintia a enumerá tóte adoperatiunile si nesuintiele depuse de Escellentia Vóstra intru de a radica bisericea romána orientala la demnitatea eii primitiva metropolitana, independinte de alte biserice—intru de o face sa inflorésca spre liniscea consciintiei fiiloru eii, si mantuirea sufletelor loru! Ni cu nepotintia a espune tactic'a, ce ati observatu Escellentia Vóstra in acésta cauza santa, incepundu din diu'a in care V'a chiamatu Domnedieu a lua a mâna toiagulu lui Aaronu in acésta eparchia, pâna in diu'a reinvierei Metropoliei nóstre! fia-ne dar iertatu numai a marturisi, ca e unu adeveru ne disputabilu, ca nisuintiele si adoperatiunile depuse de Escellentia Vóstra si tactic'a urmata intru de a reintemeia bisericea acest'a a lui Christosu pe fundamentulu canóneleru bisericeie ecumenice, intru de a o infrumsetia cu institute de cultura mai inalta, cu opuri literarie, cu fundatiuni si alte averi suntu numeróse, evidente, si respective fu cea mai nimerita.

Ale Escellentiei Vóstre fura ostenelele! Escellentiei Vóstre se cuvine laud'a! alu Vostru trebuie sa fia si triumfulu!

In acésta convingere fiindu toti Românii austriaci fii ai bisericeie orientale Ve dechiarara fára reserva prin acclamatiuni in Sinódele eparchiali din anii 1850, 1860 si 1864—prin foile publice de alu seu Metropolitu si Archiepiscopu.

Denumirea Escellentiei Vóstre de cátra Maiestatea Sea c. r. apostolica de celu d'antái Archiepiscopu si Metropolitu in bisericea romána orientala, fára de a fi ordinatu mai antái alegerea providiuta in canónele bisericeie nóstre, e numai o nóua dovada despre binevoitóre intentiune si bogat'a gratia a

Maiestății Sale c. r. apostolice a marelui nostru Imperatoru și Domnu Franciscu Iosifu I, după care se aretă și cu această ocaziune plecatu a împlini dorințele noastre câtu mai curendu, e o esigentia a impregiurătorilor, în care se afla biserică română orientala din marele imperiu austriacu în preseră reînvierei sale.—Altu întielesu nu se pôte dá acestei prea-gratióse denumiri, pentru ca dreptulu bisericeii noastre de a-si alege preotii, Episcopii și Archiepiscopii sei, e întemeiatu pe canónele bisericeii ecumenice, înradacinatu în stravechi'a praxa a bisericeii române orientale,—de acestu dreptu se folosira Românii transilvani, banatieni și ungureni, chiaru și în timpuri abnorme și de góna. — Acesta denumire a Escellentiei Vóstre de Metropolitu și Archiepiscopu alu nostru nu pôte intru nimicu dóra a conturbá consciința noastră seu a impuținá bucuria noastră, ce porcede din marele actu de gratia imperatésca, în diu'a reînvierei noastre. Noi dara petrunsi de aceste convingeri aflámu hotarirea noastră de susu cu totulul întemeiatu. —

Urmandu dara noi consimtiementului și convingerilor noastre pâna aci espuse, ne tînem de cea mai santa detoria a aduce spre cunoscintia Escellentiei Vóstre cea mai intima multiamita pentru câte ati facutu și esoperatu în folosulu, și spre binele bisericeii noastre, rogandu pre Domnedieu Tatalu nostru celu din Ceriuri, a nu-si întorce fatia sea dela noi, ci mai multu a tinde mil'a sea spre noi, și a face cu puterea sea cea de viétia datátore, cá multu struncinat'a sanatate a Escellentiei Vóstre sa se întregésca, anii vietiei Vóstre sa se dublice, cá asiá avendu-Ve pâna acum îndreptatoriu și conducatoriu în cele mai grave cause, sa ne potemu bucurá de sfatulu și de întie-lépt'a conducere a Escellentiei Vóstre și de aici înainte, intru de a organisá nóu'a metropolia, pe fundamentulu celu eternu alucanóneloru bisericeii ecumenice, intru de a consolidá această biserică câtu de vijeli'a temporiloru sa nu se mai clatine, intru de a o prefăce în medulariu demnu de capulu și urditoriulu eii Domnulu nostru Iisusu Christosu, spre marirea și laud'a lui Domnedieu Tatalu, Fiulu și Duchulu santu, — și spre mantuirea sufletelor noastre— eara candu Domnedieu nostru după svaturile sale cele neajunse de mintea omenésca va chiamá sufletulu Vostru, acea schinteia domnedieésca, ce face pre om—sa-lu asiedie în locurile dreptiloru—pastrandu-se în această santa biserică din fii în fii dulcea aducere aminte, ca Escellentia Vóstra ati fostu celu d'antâiu Archiepiscopu și Metropolitu, și totu de odata reconstituitoriulu bisericeii române orientale din marele imperiu austriacu.

Pe lângă care incheiandu sinodulu cu cantarea psalm. 137. și accludiendu protocolulu siedintiei sub % remanemu în profunda reveratiune și devotatiune

Ai Escellentiei Vóstre

Datu din Sinodulu protopresbiterialu tînutu în M. Vásárhely 10/22 Ianuaru 1865.

fórté plecati fii

Parteniu Trombitasiu de Betlenn, Protopopu.

Ioann Hodosiu, parochu în Malomfaleu și secret.

Nicolau Gaitanr, Secret. sinod. și assess. la tabl. r.

Interpellatiunea P. Pope'a

și consotiloru, privitóre la dreptulu de pasiunitu alu oieriloru tranni în Turci'a, despre carea amintiseramu în numerulu din urma, o avemu astadi intréga înainte noastră. Tractarea mai pe largu a acestei cestiuni în numerii 19 și 21 ai acestui diuaru adevéresce de ajunsu, ca noi punemu mare pretiu pe unu ramu atât de însemnatu alu vietiei economice a poporulu nostru, precum e economi'a de vite a oieriloru nostri. D. Senatoru imp. P. Pope'a și on. consoli, ce au subscrisu interpellatiunea, au indeplinitu o trebuința simțita și si-au castigatu unu titlu mare la recunoscintia unei clase respectabile a populatiunei transilvane. Noi cá cei ce amu atinsu antia data această causa, și cari punemu atât a pretiu pe venitoriulu oieriloru nostri, credemu, ca vomu fi talmaci credinciosi ai simtiemintelor tuturor economiloru de vite transilvani, aducendu dd. interpellanti cea mai cordiala multiamita publica.

Interpellatiunea insasi, cetita în siedintia din 5 Aprile de notariulu eventualu Archimandritu Popasu, suna asiá:

Interpellatiune. O parte mare a populatiunei transilvane, și anume acei locuitori ai tiei, ce locuiescu în partea de médiadi resaritena marginasie cu principatele române unite, dar cu deosebire asiá numitii economi de oi din giurulu Brasiovului și alu Sabiului, pórtu economi'a vitelor în mesura atât de mare, încatu aceea este uniculu lor ramu de castigu. Numitii economi de oi tînu vitele lor de felurite soiuri mai tátu în principatele romanesci și în Turci'a, ba le mânia pâna la Balcanu și marea négra, unde sub scutulu regimului austriacu totdeun'a au avutu pasiunile de lipsa pentru numeroasele lor turme, ce trecu în millióne, pelंगा depunerea

unei taxe de pasiunitu după tractate. Aceste tractate, încatu scimu, din vechime se incheiau între regimulu austriacu și celu turcescu și se innoiau apoi din tempu în tempu.

Dar de curendu diuarele transilvane ne adusera scirea cea multu intristátore, ca conventiunea incheiata la an. 1855 cu pórt'a ottomana și publicata în fói'a legiloru din acelu anu nr. 112 s'au abdisu în modu definitivu și validu, și ca în puterea notei guvernului ottomanu îndreptate cátra c. r. ministeriulu de esterne dto 4 Ianuaru a. c. terminulu pentru desiertarea teritoriulu ottomanu din partea economiloru tranni s'a prolongitu pâna pe 23 Augustu a. c.

Scirea această este preaintristátore, și realisarea eii aru fi o lovitura grea, carea déca nu s'aru incungiurá din tempu în vre-unu modu posibilu, nu numai aru ruiná de totu tota economi'a de oi a numitiloru economi, ci pentru tota populatiunea Tranniei, ba și pentru statulu Austriei întregu aru avé cele mai triste și mai pagubitóre urmări. Impregiurarea această fára 'ndoiéla aru fi fórté pagubitóre:

1) pentru respectivii economi de vite, pentruca acestia déca li s'aru detrage pasiunile cele neincungiuratu trebuin-cióse, neavendu-le acestea în tier'a Tranniei, de siguru aru ajunge la sépa de lemn, ori apoi aru trebui sa emigreze cu totulul totu în tierile învecinate dela Dunare;

2) pentru locuitorii tiei Tranniei, cáci numitii economi de vite vitele lor de felurite soiuri, precum și produsele scóse dela acelea, mai tóte le aduceau și le vindeau la tergurile interne, și prin această bunastarea locuitoriloru, comerciulu și industri'a se radicaú și spriginiau însemnatu;

3) pentru statulu întregu însusi, de órece desu pomenitii economi de oi prin platirea contributiuniloru și altoru taxe pentru turmele lor, contribuiau cu sume considerabile la crescerea contributiunei și prin úrmare și a finantielor statului, precum și a armatei, — ceea ce de siguru aru încetá, déca ei si-aru perde locurile de pasiunitu.

Fatia cu aceste fapte si-iau vicia subscrisii a rogá pre Inaltulu Ministeriu c. r. de esterne, a dá desluciri asupr'a úrmatóreloru puncte:

1) Conventiunea de pascuatiune, abdisa de regimulu ottomanu, este ea de natura cá aceea, cá sa se póta desființiá unilateralmente?

2. Cunoscuta e Inaltului Ministeriu c. r. de esterne caus'a aceea, ce au indemnatu pre guvernulu ottomanu la pasulu acest'a, și nu este sperantia a se poté delaturá această causa?

3. Déca n'aru fi cu potintia nici decum a re'nnoi conventiunea cestiunata de pascuatiune, în ce modu cugeta inaltulu regimu c. r. a ajutá positiunea numitiloru economi de vite?

Vienn'a în 3 Aprile 1865.

Pope'a. Popasu. Cavaleru de Alduleanu. de Lemény. Cavaleru de Puscariu. Demetriu Mog'a. Fr. Schuler de Libloy. Grüner. Sadil. Krziwanek. Dr. Trauschenfels. Binder. Dr. A. Krása. Gull. Dr. Waidele. Gustavu Groisz. Gavriilu Manu. Alessandru Bohatielu. Antoniu de Lászloffy. Samuilu Thótt. O bert.

Principatele române unite.

Corpurile legiuitóre ale tiei suntu conchiamate pe 2 Maiu la sesiune estraordinaria.

După această scire înregistrámu indata alt'a de mare importantia: Domnulu Aricescu, care în urm'a unei procederi pripite și nedemne de unu corpu legiuitoriu, nedemne de reprezentantia unei tiei, pentru francheti'a sea documentata în desbaterea asupr'a denumirei Episcopiloru și Metropolitiloru, fusese departatu din camera, a fostu realesu la Câmpulu-lungu cu mare entusiasmu și cu 83 din 93 votu. Alegatorii și resp. realegatorii domnului Aricescu si-au datu pain această unu testimoniu onorificu de curagiu barbatescu, de consciintia constitutională și de respectarea valórei morale a unu omu, dar totdeodata au datu prin realegarea această unu votu eclatante de blamu acelei mici majoritati din camera, carea se aretase atât de mica la sufletu, încatu nisce simple cuvinte de reprobare din partea domnului Aricescu, cuvinte, pentru cari ajungeá o simpla chiamare la ordine din partea Presiedintelui, le-a luat cá o vatemare cátra sine. Fia cá majoritatea camerei sa profite câtu de multu din această lectiune! Fia cá cuvintele adressate de alegatorii domnului Aricescu (ce le vomu comunicá în nr. urmatoriu), sa strabata nu numai pân' la ochii, dar și pân' la inim'a deputatiloru!

Din caus'a SS. Serbatori nrulu celu mai de aprópe va esí Joi în 8/20 Aprile.

Burs'a din Vienn'a 31 Martiu (12 Apr.) 1865.			
Metalicele 5%	71 60	Actiile de creditu	183
Imprumutulu nat. 5%	76 30	Argintulu	106 75
Actiile de banca	795	Galbinulu	5 16 1/2